

УДК 346.7

ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ, ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Рослякова А.К., студентка, Кравченко Ю.М., к.е.н., ст.викл. ЗВО

(Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка)

Для досягнення ефективності кооперації потрібно усвідомити важливість основних кооперативних принципів. Якщо їх не дотримуватися, то кооперативи не мають актуальності для сільського господарства і виробників сільськогосподарської продукції і не виявляють підстав для переваг перед приватними фермерськими господарствами [1; 2, с.90].

Серед основних принципів кооперації виділимо наступні: 1. *Добровільне і відкрите членство*. Люди повинні мати право приймати в них участь на добровільній основі. Хоча в різних країнах існувала «політика» примусу вступу селян в кооперативи через податкові пільги або системи реєстрації. В сільському господарстві теж потрібні організаційні форми і структури. Громада – це не тільки люди, які живуть по-сусідству, але і спільно-відповідальні громадяни з правами і обов'язками. Чим більш пасивно населення сприймає самоорганізацію, тим більше цю роль бере на себе держава і політики відповідно до своїх інтересів (або під впливом свого політичного класу, або під тиском зовнішніх партнерів). Ринок не може довгий час бути «стихийним» навіть на рівні фермерів і селян. Крім того, кооперація дуже потрібна для тих держав, які потребують своєї концепції продовольчої безпеки і цивілізованого ринку землі [3, с.78]; 2. *Демократичний контроль і участь членів*. Це теж є викликом для організації кооперативів, тому що важко об'єднати фермера і селянина і направити їх до спільного прийняття рішень. Часто у них різний рівень освіти і напрямки інтересів. Кооператив – це об'єднання громадян, які знають не тільки свої права, а й обов'язки. Якщо при прийнятті рішень люди багато сперечаються, значить не розуміють основних технічних завдань і господарського менеджменту. Принцип демократії добре працює тільки тоді, коли люди мають відповідну підготовку і кваліфікацію і вміють вибрати професіоналів серед своїх же [4, с.160]. 3. *Участь членів в економічній діяльності*. Слід визнати, що є потреба відроджувати фінансову грамотність і розуміння, що наш добробут – це наша справа, а не грантів або державної допомоги, тому що так чи інакше – це податки інших громадян і нас самих. Фінансовий джерело – це наявні оборотні кошти, які правильно використовуються і реінвестуються. Основний найцінніший товар сьогодні – це об'єктивна інформація, а це – знання, інновації, ринки збуту і т.д. Часто проблема в тому, що фермери або селяни не хочуть платити професіоналам за актуальну інформацію, тому що недооцінюють їх значення. Це можна спостерігати навіть при формуванні дорадчих служб, які могли б дуже допомогти в розробці інструкцій для щоденної діяльності, усвідомленні потреби в організаціях і пошуку ринків збуту. Міцність кооперації – полягає не в кількості

грошей, а в формуванні соціального капіталу, силою якого є організованість і солідарність [5, с.30]. Поки селяни і фермери не будуть вміти складати спільні маленькі паї і їх цінувати, то не зможуть ефективно використовувати і державні дотації або гранти, великі інвестиції і брати активну участь у спеціалізованих внутрішніх та зовнішніх програмах.

4. Автономія і незалежність. Дуже важливо зберегти максимальну автономію кооперативів. Однак вони потребують співпраці з науковцями, владою, бізнесом та місцевими громадами. Є потреба вирішити стратегію інформування та комунікації від «низу до верху» і «зверху до низу». Особливо це стосується роботи з державними органами. Було б позитивним, якби авторами законопроектів були професійні кооператори або экс-практики, які займаються цим щодня, а не дипломовані юристи або фінансисти, які, можливо, мають хорошу освіту, але ніколи не займалися в цій сфері, самостійно не виростили врожай і не розуміють сільської ментальності. Крім того, слід усвідомити, що реалізація кооперації не може залежати від прийняття однорічних бюджетних програм або дотацій. Ефективна кооперація вимагає довгострокового планування, принаймні на 4-5 років. Проблема в тому, що в Україні змінюється політика при зміні уряду або парламенту. Щоб уникнути або мінімізувати політичні впливи, потрібно організувати кооперативну багаторічну програму, яку б контролювали кооператори, фермери, представники міністерств і об'єднаних територіальних громад. Крім того, слід ввести єдину фінансову службу або агентство, яке мало б функції «єдиного вікна» щодо інформації, дотацій, програм кооперації. Є потреба в уніфікації різних «регіональних» інтерпретацій одного і того ж закону зі сторони державних контролюючих органів. Мають функціонувати різні форми співпраці державних органів влади з кооперативами. Все вирішується за круглим столом переговорів. Розвиток сільського господарства повинно мінімально залежати від мінливих політичних станів, мати свою природну еволюцію і логіку, поважати закони природи та екології, формувати активні громади і дбати про території та навколишнє середовище. Адже це основа здоров'я нації.

5. Освіта, професійна підготовка і інформація. Слід усвідомити, що кооперацією можуть займатися люди, які готові працювати над собою, вдосконалювати знання і професіоналізм. Знання допомагають виробити етику праці, продуктивність і якість. Сьогодні ринок вимагає інновацій, для того щоб виробляти дійсно продукти, які користуються попитом. Актуальна інформація – це найцінніший товар, бо дає змогу швидко приймати рішення, моделювати і застосовувати інновації та шукати потенційних покупців. Формування особистості, здатної до співпраці з іншими в одній команді, – це дуже важливий крок до реформ. Нажаль, не дотації, а розвиток кооперативного освіти, що відповідають умовам і ментальності в Україні, має бути в пріоритеті держави для відродження кооперативного руху [6, с.90; 7, с.200].

6. Співпраця між кооперативами. Є необхідність об'єднання і реєстру кооперативів. У сучасних умовах глобалізації світового ринку маленькі гравці є слабкими: виграють тільки великі корпорації (основних світових гравців в сільському господарстві близько 300), тому що вони вміють лобіювати свої інтереси. Кооперативи в Україні повинні об'єднуватися не тільки за напрямками, а й по послугах і фінансів. Сам по собі закон про сільськогосподарську

кооперацію буде малоефективним, якщо не буде реформовано закон про кредитні спілки та споживчої кооперації. Важливим було б підставу напівдержавного кооперативного банку, який згодом передати кооперативним об'єднанням різних напрямків. Кооперативи, які не будуть здатні до об'єднання, швидко вичерпають свою актуальність і прийдуть до занепаду, не витримуючи конкуренцію з великими приватними структурами. Питання співпраці між кооперативами – це не тільки задоволення фінансових потреб чи захист спільних інтересів, а й питання правової безпеки та стабільності. Особливо в перехідний період і час кризи демократичних інститутів. Крім того, необхідно зрозуміти, що кооперація є актуальною не тільки для селян, громади, а і для жителів міст. 7. *Турбота про громаду*. Кооперативи в центрі свого існування та розвитку ставлять людину, її фізіологічні потреби і інтереси. За допомогою ефективно функціонуючих кооперативів відновлюється інфраструктура, яка потрібна усім членам громади. Наприклад, екологія, допомога старшим, сталий розвиток, фінансування інших організацій або структур (наприклад шкіл, дитячих садків). Це більше об'єднує людей, ніж інтереси заради прибутку.

Верховною Радою України прийнято новий проект Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», яким врегульовані ключові питання створення і діяльності сільськогосподарського кооперативів в Україні в єдиному законодавчому акті. Законопроектом передбачено створення комплексної і зручної в користуванні законодавчої основи для сільськогосподарської кооперації, а також усунення існуючих на сьогодні колізій між різними законодавчими актами з цього питання. Передбачається відмовитися від жорсткого поділу сільськогосподарських кооперативів за типами на виробничі та обслуговуючі, надаючи членам (засновникам) сільськогосподарського кооперативу самостійно вибирати види діяльності: виробничий, обслуговуючий, переробний або багатофункціональний, а також форму діяльності – з метою або без мети отримання прибутку.

Організація ефективної і конкурентоспроможної інтегрованої структури можлива при науково-обґрунтованому підході до її формування. Тому на стадії формування важливим є встановлення раціонального кількісного співвідношення між такими структурними елементами, як земельні угіддя, поголів'я худоби, основні і оборотні кошти, трудові ресурси, виробничі потужності, які представляються можливими при ефективному становленні кооперативних процесів в аграрному секторі.

Список літератури:

1. International Cooperative Alliance URL: <https://monitor.coop/sites/default/files/publication-files/wcm2020web-final-1083463041.pdf>
2. Антощенко В.В. Конкурентоспроможність, як основа ефективної національної економіки. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка. Сер. Економічні науки. 2019. Вип. 200. С. 84-95.
3. Батюк Л.А., Антощенко В.В. Інноваційно-технологічні чинники глобального економічного розвитку. Науковий економічний журнал «Інтелект

XXI», №1, Національний університет харчових технологій, ГО «Інститут проблем конкуренції», Видавничий дім «Гельветика», Київ, 2019 С.76-80.

4. Онегіна В.М., Антощенко В.В. Спільна аграрна політика та конкурентоспроможність сільського господарства ЄС. «Європейські уроки аграрної політики для України»: кол.монографія. ЖНАУ, 2019. С.152-163.

5. Антощенко В.В. Формування ринку молока на основі коопераційно-інтеграційних відносин / Економічний дискурс: міжнародний збірник наукових праць. м. Кам'янець-Подільський : ПДАТУ, 2016. С. 29-35.

6. Кравченко Ю.М., Антощенко В.В.. Екологічна безпечність сільськогосподарської продукції та її конкурентоспроможність в умовах міжнародної інтеграції. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П.Василенка. Сер. Економічні науки. 2019. Вип. 202. С. 84-92.

7. Україна: ринок сільськогосподарської техніки. аналіз та перспективи / Антощенко Р.В., Антощенко В.М., Антощенко В.В. та ін. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка. Сер. Технічні науки. 2019. Вип. 198. С.194-201.